

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОТОКІВ

ПОБОЧЕНКО Леся Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

СМИЦНЮК Світлана Степанівна

студентка магістратури,
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті досліджено зарубіжний досвід стимулювання іноземних інвестиційних потоків в сучасних умовах розвитку світової економіки. Проаналізовано основні показники інвестиційної привабливості країни на прикладі однією з найвідоміших міжнародних методик оцінки інвестиційного клімату рейтингового дослідження «Ведення бізнесу».

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції, умови ведення бізнесу, рейтинг субіндексу, політика захисту інвесторів.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економічний розвиток будь-якої країни тісно пов'язаний з підвищенням її інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів. При прийнятті інвестиційного рішення про розміщення виробництва в тій чи іншій країні іноземний інвестор, насамперед оцінює її потенційний інвестиційний ринок. Визначення інвестиційної привабливості країни належить до числа складних завдань, розв'язання яких ґрунтується на застосуванні різних підходів.

Важливим чинником залучення міжнародних інвестицій є імідж країни на міжнародній арені, її позиція у провідних рейтингових ранжуваннях, досвід інших інвесторів ведення діяльності у країні тощо.

Виходячи з проведених досліджень, зростання обсягів іноземного інвестування призводить до підвищення рівня розвитку економіки країни-реципієнта, тому для пошкваллення інвестування в Україні актуальним є розгляд всіх внутрішніх та зовнішніх чинників, які формують в сукупності інвестиційне середовище країни та прямо чи опосередковано впливають на готовність іноземних інвесторів вкладати свій капітал в неї.

Важливий вплив на інвестиційну привабливість країни здійснює її державна політика щодо залучення іноземних та національних інвестицій, участь країни в системі міжнародних договорів та традиції їх дотримання, ступінь та методи державного втручання в економіку, ефективність роботи державного апарату тощо. Однак неабияке значення має також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Тому необхідно детально дослідити, який інвестиційний клімат притаманний Україні, виявити його основні проблеми та недоліки, а також розглянути можливі напрямки його покращення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення місця України в міжнародних інвестиційних процесах досліджували такі вітчизняні науковці, як: Бланк І.А., Борщ Л.М., Будюк Ю.П., Вовчак О.Д., Лук'яненко Д.Г., Пахомов Ю.М., Пересада А.А., Прохода С.В., Рогач О.І., Сухоруков А.І., Філіпченко А.С. та інші. В контексті розгляду впливу іноземного інвестування на економічне зростання приймаючої сторони цікавими є праці зарубіжних вчених: Альфаро Л., Боренштейн К., Ванг С., Каркові М., Лівін У., Озтрук І., Сап'єнца Е. та інші.

Метою статті є оцінка інвестиційної привабливості України та дослідження зарубіжного досвіду стимулювання іноземних інвестиційних потоків в сучасних умовах розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі існує дуже багато систем оцінок інвестиційного клімату країни. Так, найбільш поширеними є рейтинги Institutional Investor, Euromoney та Business Environment Risk Index (BERI). Institutional Investor зосереджує свою увагу насамперед на кредитоспроможності країн, Euromoney – на дослідженні трьох груп індикаторів: ринкових, кредитних та політико-економічних. Більш розширену структуру формування рейтингу має система BERI.

Існують також національні рейтинги інвестиційного клімату, які періодично публікують провідні економічні журнали (Fortune, The Economist), авторитетні експертні агентства (Moody's,

Standart and Poor, IBCA). Серед різних міжнародних методик оцінки інвестиційної привабливості варто виділити оцінки Групи Світового банку, Всесвітнього економічного форуму (WEF), Heritage Foundation / Wall Street Journal, Transparency International та інші [3].

Однією з найвідоміших міжнародних методик оцінки інвестиційного клімату є щорічне рейтингове дослідження «Ведення бізнесу», яке проводиться в 185 країнах Міжнародною фінансовою корпорацією групи Світового банку. Рейтинг оцінює умови започаткування, ведення і закриття бізнесу у більшості країн світу, базуючись на опитуванні понад 9600 авторитетних експертів із країн, що оцінюються. Індекс рейтингу складається з 10 суб'індексів, які відображають регуляторні, фінансові та ринкові обмеження, що ускладнюють або сприяють веденню бізнесу в країні. Дані субіндекси умовно поділені на 2 типи, що стосуються надійності правових інституцій та складності і затратності регуляторних процедур. До першого типу відносяться субіндекси: «Отримання кредиту», «Захист прав інвесторів», «Виконання зобов'язань по контракту» та «Банкрутство», а до другого - «Започаткування бізнесу», «Підключення до мережі електропостачання», «Реєстрація власності» та «Зовнішня торгівля» [6].

За 2011-2012 роки 108 економік запровадили 201 реформу у регулюванні економічних відносин, що полегшують початок ведення бізнесу, сприяють прозорості і покращують ефективність урегулювання комерційних спорів, скорочують процедуру банкрутства [2]. Більшість змін у політиці країн полегшують процедуру початку бізнесу, торгівлі і сплату податків.

Здійснення аналізу основних показників інвестиційного клімату у 185 країн, дає можливість помітити тенденції у легкості відкриття нового бізнесу. Це допомагає інвестору в оцінці глобальних тенденцій в інвестиційній політиці та у прийнятті рішень щодо безпосереднього здійснення інвестицій з метою отримання прибутку (рис. 1.):

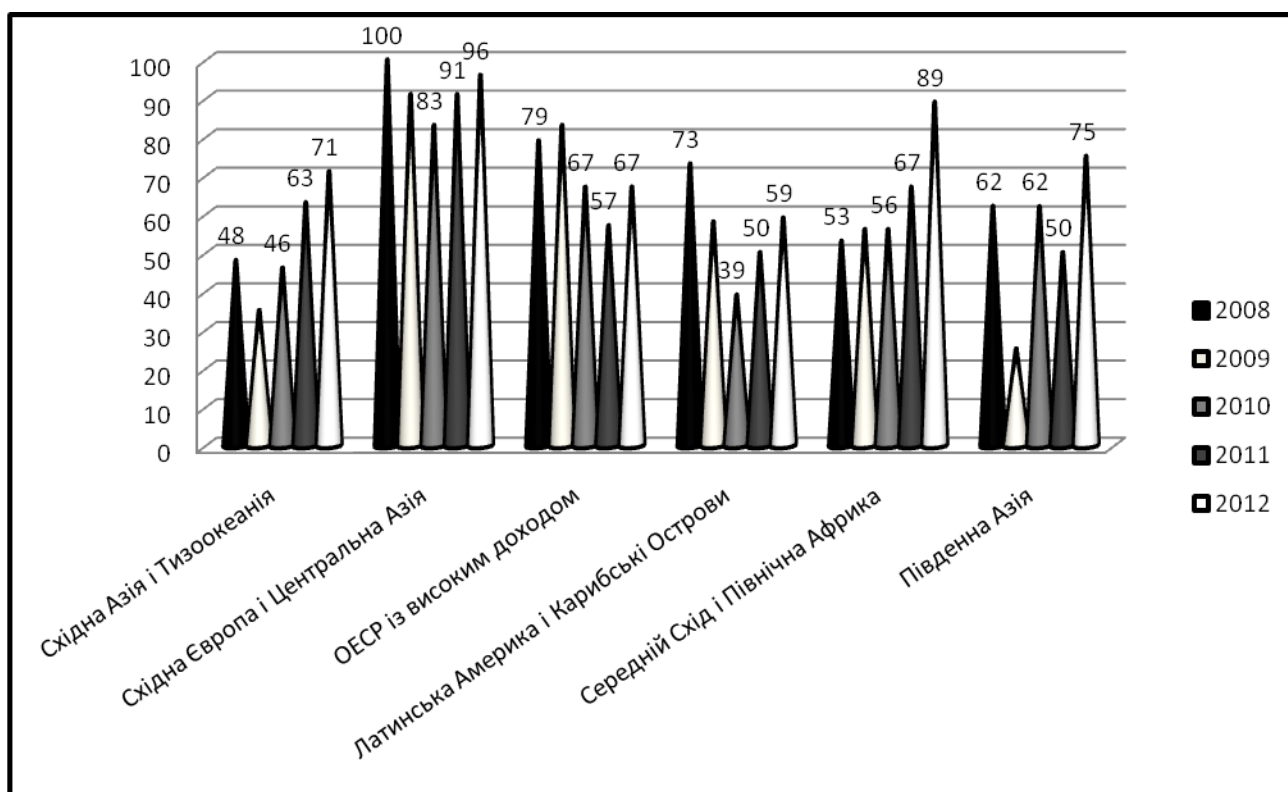

Рис. 1 Географічна структура запровадження реформ покращення умов ведення бізнесу, (%).

Із географічної структури запровадження реформ для покращення умов ведення бізнесу помітно, що найбільша їх частка припадає на Східну Європу і Центральну Азію, де у 2008 р. було введено 100% змін спрямованих на полегшення ведення бізнесу, у 2012 р. – 96%. Друге місце займає країни ОЕСР із високим рівнем доходу: у 2008 р. здійснено 79% таких реформ, проте у 2012 р. їх частка зменшилась до 67%. Незначна частка реформ у Латинській Америці і на Карибських островах, а також у Східній Азії і Тихоокеанії пояснюється жорсткішою державною політикою у цих країнах і значною часткою проведення націоналізації, особливо у стратегічних секторах, що загалом є раціональним рішенням для забезпечення національної безпеки [2].

Серед країн Східної Європи та Центральної Азії найкращі позиції у рейтингу займають Грузія, Македонія та Латвія, а найгірші – Узбекистан та Таджикистан. Україна за даними рейтингу “Ведення бізнесу 2013” піднялась на 1 сходинку у порівнянні з попереднім рейтингом і зайняла 22 місце у регіоні Східної Європи та Центральної Азії. Найкращі позиції України в регіоні за наступними складовими “Отримання кредитів”; “Виконання зобов'язань по контракту”; “Започаткування бізнесу”. Найгірша – “Сплата податків”; “Отримання дозволу на будівництво”; “Реєстрація власності” та “Банкрутство”.

У 10 країнах здійснено найбільше кроків у полегшенні умов ведення бізнесу: Грузія, Руанда, Білорусь, Буркіна Фасо, Саудівська Аравія, Малі, Республіка Киргистан, Гана, Хорватія і Казахстан. Наприклад, у Руанді в 2008 р. початок ведення своєї справи вимагав проходження 9 процедур і здійснення 223% подорожніх витрат, однак тепер новоспечені підприємці можуть запровадити бізнес за 3 дні, сплативши офіційні внески у розмірі 8,9% від доходу на прибуток [10].

Україна також потрапила у перші 25 країн, що добилися найбільшого прогресу за останні 7 років у спрощенні умов ведення бізнесу. Так, Україна скоротила своє відставання від абсолютного значення на 12 в.п. Варто зазначити, що найбільшого прогресу з усіх країн світу було досягнуто Грузією (наближення на 32 в.п. до абсолютного значення), Руандою (на 27 в.п.) та Білоруссю (на 24 в.п.).

Найкраща практика покращення ведення бізнесу наведена в табл.1.

Таблиця 1

Практика покращення бізнесу

Проблема	Вирішення	Кількість країн	Країни
Зробити простішим старт бізнесу	Ведення процедур онлайн	108	Гонконг, Китай, Македонія, Нова Зеландія, Перу.
	Відсутність вимог до мінімального капіталу	91	Казахстан, Кенія, Косово, Мадагаскар, Мексика
	Наявність єдиного дозвільного центру	88	Бахрейн, Буркіна-Фасо, Грузії, Республіки Корея, Перу, та ін.
Спрощення реєстрації	Використання електронної бази даних	108	Ямайка, Швеція, Сполучене Королівство, та ін..
	Пропонування кадастрової інформації онлайн	50	Данія, Литва, Малайзія
	Пропозиція прискорити процедури	16	Азербайджан, Болгарія, Грузія
Спрощення отримання кредиту	Поширення даних за кредитами нижче 1% доходу на душу населення	123	Бразилії, Болгарії, Угорщини, Німеччини, Кенії, Малайзії, Шрі-Ланка, Туніс, та ін..
	Поширення інформації як позитивної так негативної по кредиту	105	Китай, Хорватії, Індії, Італії, Йорданії, Панама, Південна Африка, та ін..
Спрощення сплати податків	Дозвіл самооцінки	156	Аргентина, Канада, Китай, Руанда, Шрі-Ланка, Туреччина
	Дозвіл електронної подачі та оплати	78	Австралія, Колумбія, Індія, Литва, Мальта, Маврикій,
	Наявність одного податок на податкову базу	48	Македонія, Намібія, Парагвай, Сполучене Королівство, та ін..

Так серед найбільш суттєвих для покращення інвестиційного клімату є спрощення процедури відкриття бізнесу. Так понад 108 країн перевели реєстрацію в інтернет для спрощення і усунення корупції. 88 країн створили спеціальний єдиний дозвільний центр для усунення бюрократії. Наступним кроком було спрощення реєстрації, так 108 країн створили єдину електронну базу даних, ще 50 створили можливість отримання кадастрової інформації через інтернет. Ще одним засобом покращення інвестиційної привабливості – це отримання не дорогих кредитів. Зокрема 1% від доходу на душу населення, в цьому напрямку працювали 156 країн. Значним кроком вперед було спрощення оподаткування, зокрема дозвіл на самооцінку підтримали 156 країн [6].

У рейтингу “Ведення бізнесу 2013” (Doing Business 2013) Україна не тільки покращила свої позиції на 15 пунктів (до 137 місця із 185 країн), а і увійшла до списку із 23 країн світу-

найбільших реформаторів умов ведення бізнесу у 2011-2012 роках, які оцінює даний рейтинг (відповідно до оцінок Doing Business країни-найбільші реформатори умов ведення бізнесу, це країни, що кардинально реформували 3 і більше сфери (субіндекси) ведення бізнесу), [2], (табл. 2):

Таблиця 2

Динаміка позицій деяких країн у рейтингу Doing Business в період 2011-2013 роки

Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013	Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013
Сінгапур	1	1	1	Казахстан	58	56	49
Гонконг	2	2	2	Білорусь	91	60	58
Нова Зеландія	3	3	3	Азербайджан	69	66	67
США	4	4	4	Киргизстан	67	69	70
Данія	5	5	5	Монголія	89	88	76
Грузія	17	12	9	Молдова	99	86	83
Німеччина	19	18	20	РФ	124	118	112
Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013	Країна	Doing Business 2011	Doing Business 2012	Doing Business 2013
Японія	20	20	24	Україна	149	152	137
Вірменія	61	50	32	Таджикистан	152	147	141
Китай	87	91	91	Узбекистан	164	168	154

Крім того, Україна увійшла до списку країн-лідерів зростання у рейтингу серед країн СНД на ряду із Вірменією (+18 позиції до 32 місця), а також скоротила на 9 позицій своє відставання від Російської Федерації, яка зайняла 112 місце у рейтингу Doing business 2013.

П'ятірка країн-лідерів за умовами ведення бізнесу у світі залишилася незмінною: Сінгапур, Гонконг, Нова Зеландія, США і Данія. Варто зазначити, що Сінгапур займає перше місце у рейтингу Doing Business шостий рік поспіль.

За шістьма субіндексами з десяти у рейтингу Doing Business 2013 Україна покращила свої позиції. Зміцнення позицій України у рейтингу у першу чергу було пов'язане із зростанням за субіндексами "Започаткування бізнесу" (на 66 позицій), "Реєстрація власності" (на 19 позицій) та "Сплата податків" (на 18 позицій), (табл. 3):

Таблиця 3

Місце України у рейтингу Doing Business та за складовими у публікаціях 2009-2013 роки

	2009	2010	2011	2012	2013	Зміна 2013 до 2012
Складність ведення бізнесу, загальна оцінка	145	147	149	152	137	+15
За субіндексами:						
- започаткування бізнесу	128	136	118	116	50	+66
- реєстрація власності	140	160	165	168	149	+19
- сплата податків	180	181	181	183	165	+18

- підключення до мережі електропостачання			169	170	166	+4
- виконання зобов'язань по контракту	48	43	44	44	42	+2
- банкрутство	143	145	158	158	157	+1
- отримання кредиту	28	30	21	23	23	0
- дозвільна система у будівництві	179	181	182	182	183	-1
- зовнішня торгівля	121	139	136	144	145	-1
- захист прав інвесторів	142	108	108	114	117	-3

Разом з тим, спостерігалось погіршення позицій країни за субіндексами “Захист прав інвесторів” (на 3 позиції), “Зовнішня торгівля” (на 1 позицію) та “Дозвільна система у будівництві” (на 1 позицію).

Таким чином, умови ведення бізнесу в Україні порівняно з 185 країнами виглядають наступним чином (див. рис.2.).

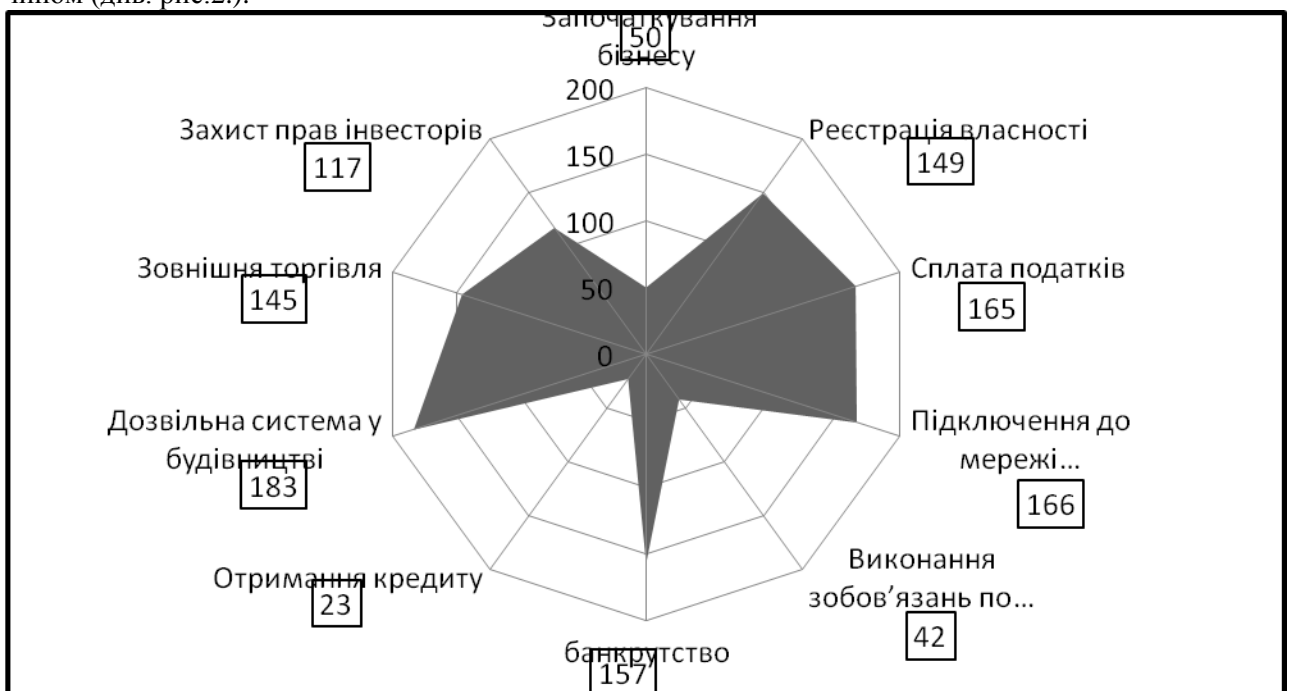

Рис. 2. Умови ведення бізнесу в Україні на початок 2013 року

Далі проведемо більш детальний аналіз за кожним субіндексом окремо:

1. Започаткування бізнесу (50 місце).

Значне покращення позицій України за субіндексом “Започаткування бізнесу” (на 66 позицій) відбулося у першу чергу завдяки прийняттю Закону України від 21.04.2011 № 3263-VI “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури започаткування підприємництва”. Так, відповідно до нього в Україні були скасовані вимоги до мінімального розміру статутного капіталу підприємств, а також вимоги щодо обов'язкового нотаріального засвідчення ряду документів при створенні юридичної особи. Внаслідок останнього було зменшено кількість процедур при започаткуванні бізнесу (до 7 процедур проти 9 процедур згідно попереднього рейтингу), вартість відкриття підприємства зменшилася майже у 3 рази – до 1,5% від річного доходу особи, а тривалість скоротилася на 2 дні (до 22 днів), (табл. 4):

Таблиця 4

Рейтинг субіндексу започаткування бізнесу в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Процедури (кількість)	Час (днів)	Витрати (% від душевого доходу)	Мінімальний капітал (% від душевого доходу)	Місце у рейтингу
Україна	7	22	1,5	0,0	50
Росія	8	18	2,0	1,4	101

Польща	6	32	14,4	13,0	124
Грузія	2	2	3,8	0,0	7
Латвія	4	16	2,3	0,0	59
Німеччина	9	15	4,9	0,0	106
Білорусь	5	5	2,3	0,0	9
США	6	6	1,4	0,0	13

Варто зазначити, що тривалість процедур із відкриття нового бізнесу в Україні є значно нижчою, ніж у середньому у світі (30 днів) та нижчою, ніж у Польщі (32 дні). Крім того, відсутність вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу є світовою практикою, що набуває все більшого поширення. Зокрема дана вимога відсутня у Німеччині, США та Грузії, але ще діє у Росії (1,4% від річного доходу особи) та Польщі (13%), [10].

2. Реєстрація власності (149 місце).

Покращення позицій України за субіндексом "Реєстрація власності" (на 19 позицій) пов'язана із прийняттям та набуття чинності ряду нормативно-правових актів, що впорядковують як процес реєстрації прав власності у цілому, так і процес реєстрації прав власності на землю зокрема. Як наслідок, при незмінності кількості процедур із реєстрації прав власності (10 процедур) тривалість даного процесу бала скорочена майже у двічі – до 69 днів. Крім того, рівень витрат на оформлення скоротився на 0,2 вп. – до 3,7% від вартості об'єкту власності [3], (рис.3.):

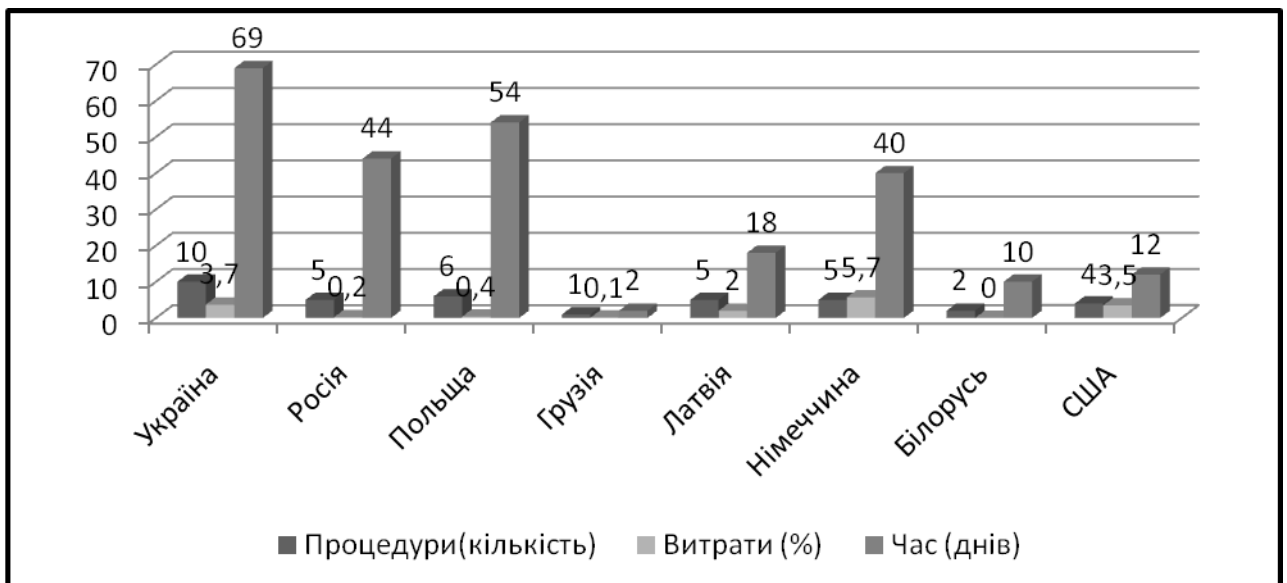

Рис. 3. Рейтинг субіндексу реєстрація власності в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року.

3. Сплата податків (165 місце).

У рейтингу Doing Business 2013 за субіндексом "Сплата податків" Україна не лише покращила власну позицію на 18 пунктів, а й потрапила до десятки країн-найбільших реформаторів даної сфери діяльності за останні 7 років – 6 місце. Так, за даний період Україна наблизилась до оптимального значення на 31 в.п. (з 16% до 47% від оптимального значення) [6].

Завдяки проведенню податкової реформи в Україні поступово скорочується як рівень податкового навантаження, так і кількість та тривалість платежів із сплати податків. Зокрема завдяки прийняттю та набуттю чинності ряду положень Податкового кодексу від 02.12.2010 № 2755-VI, Закону України 08.07.2010 № 2464-VI "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та інших нормативних актів кількість податкових платежів на рік було скорочено до 28 проти 135 платежів у попередньому періоді. Крім того, завдяки впровадженню в дію пункту 49.4 Податкового кодексу України, відповідно до якого платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації до органу державної податкової служби лише в електронній формі, тривалість процесу сплати податків в Україні була скорочена на 166 годин – до 491 години на рік.

Також згідно з пунктом 10 підрозділу 4 "Перехідних положень" Податкового кодексу України ставка податку на прибуток підприємств з 1 квітня 2011 року була знижена з 25% до 23%, з 1 січня

2012 року – до 21%, а з 1 січня 2013 року буде знижена до 19%. Як наслідок, відповідно до даних Doing Business середньозважена ставка оподаткування підприємств скоротилася до 55,4% проти 57,1% у попередньому рейтингу, але залишається значно вищою, ніж середній показник у країнах Східної Європи та Центральної Азії (40,5%) чи у країнах ОЕСР (42,7%), [10], (табл. 5):

Таблиця 5

Рейтинг субіндексу податкової системи в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Платежі (кількість)	Час (кількість годин на рік)	Середньозважена ставка оподаткування, %	Місце у рейтингу
Україна	28	491	55,4	165
Росія	7	177	54,1	64
Польща	18	286	43,8	114
Грузія	5	280	16,5	33
Латвія	7	264	36,6	52
Німеччина	9	207	46,8	72
Білорусь	10	338	60,7	129
США	11	175	46,7	69

Показник рівня навантаження на суб'єктів господарювання розраховується як співставлення валових доходів та усіх податків, які сплачуються компанією. Податок на додану вартість та податок з доходів фізичних осіб не включається до даного розрахунку.

4. Підключення до мережі електропостачання (166 місце).

За субіндексом, який оцінює ступінь легкості проходження процедур, необхідних для підключення підприємства до системи електропостачання Україна піднялася на 4 сходинки до 166 місця.

Доступ до енергозабезпечення в Україні пов'язаний із значною тривалістю та зарегламентованістю даного процесу (11 процедур на виконання яких необхідно 285 днів). Однак, у порівнянні із попереднім звітом в Україні спостерігається зменшення витрат необхідних для підключення підприємства до системи електрозабезпечення з 229,2% до 192,3% по відношенню до прибутку на душу населення. Зазначимо, що обсяг витрат в Україні значно нижчий ніж, зокрема, в Росії (1 573,7%), Білорусі (838,8%) та Латвії (389,1%), [2], (рис. 4.):

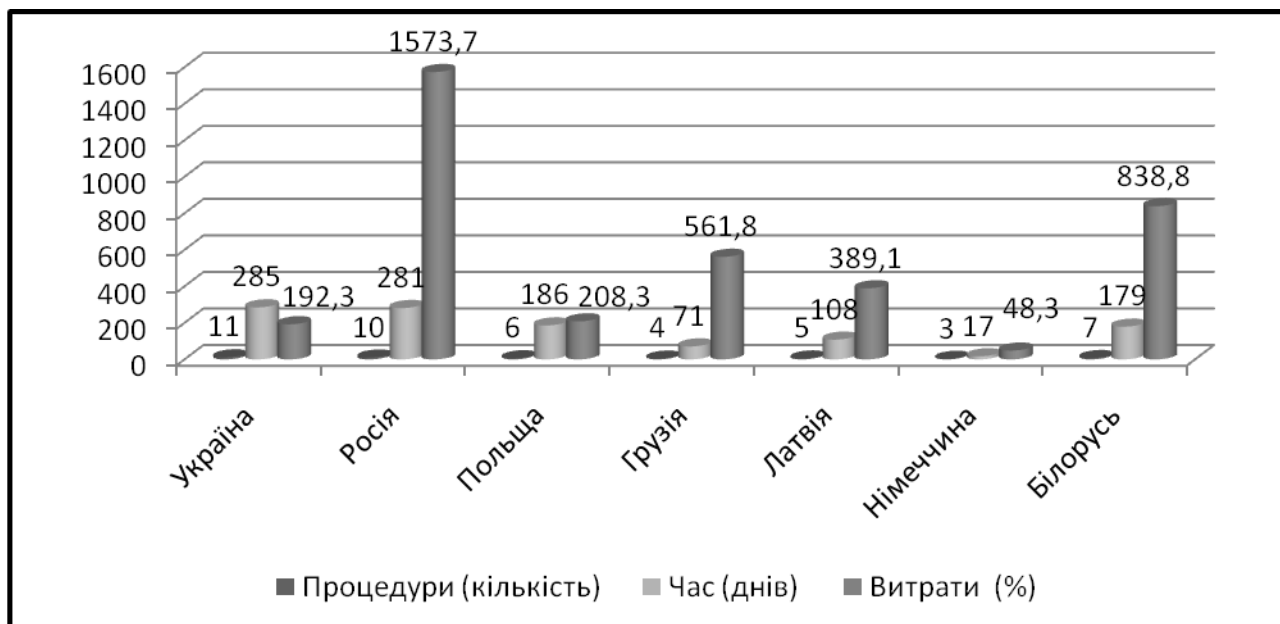

Рис.4. Рейтинг субіндексу підключення до системи електрозабезпечення в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року.

Складність умов підключення до мережі електропостачання в Україні пов'язана з високим рівнем монополізації даного ринку, відсутністю конкуренції між електропостачальними компаніями та значною часткою державної власності серед підприємств з виробництва та

постачання електроенергії. Однак, починаючи з 2012 року спостерігається інтенсивний процес приватизації у даній сфері, покликаний передати ряд енергетичних компаній ефективному власнику, а також посилити конкуренцію та ефективність роботи на ринку енергопостачання. За даними Фонду державного майна із 11 договорів купівлі- продажу пакетів акцій акціонерних товариств у січні-липні 2012 року на загальну суму 4,9 млрд. грн. 8 договорів на суму 4,8 млрд. грн. стосувалися підприємств енергетичної сфери [6].

5. Виконання зобов'язань по контракту (42 місце).

Місце у рейтингу за даним субіндексом підвищилося на 2 пункти до 42 позиції. Даний субіндекс відображає складність, а також втрати часу та капіталу, які можуть бути понесені у зв'язку з необхідністю вимагання від контрагента виконання ним своїх зобов'язань через арбітражний суд та інші процедури, у т.ч. впровадження рішень суду (табл. 6):

Таблиця 6

Рейтинг субіндексу виконання зобов'язань по контракту в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Процедури (кількість)	Час (днів)	Витрати (% від суми вимоги)	Місце у рейтингу
Україна	30	343	41,5	42
Росія	36	270	13,4	11
Польща	33	685	19,0	56
Грузія	33	285	29,9	30
Латвія	27	469	23,1	24
Німеччина	30	394	14,4	5
Білорусь	29	275	23,4	13
США	32	370	14,4	6

Хоча серед представлених країн Україна має відносно високі витрати (41,5% від суми вимоги), але водночас – досить швидкі терміни вирішення боргової суперечки (30 процедур, на які витрачається близько 343 днів). Заощаджений таким чином час може частково компенсувати понесені витрати, оскільки в країні з високою вартістю банківського капіталу, швидкість його обертання стає запорукою успішного ведення бізнесу

6. Банкрутство (157 місце).

Україна за даним субіндексом дещо збільшила свою позицію у рейтингу Doing Business 2013 (на 1 пункт), що відбулось не внаслідок поліпшення власних показників, а погіршення складових субіндексу в інших країнах. Зафіксовано зменшення частки поверненого капіталу кредиторам з 8,9 центів за 1 долар до 8,7 центів. Також стримуючим фактором виступають високі витрати підприємств під час процедури банкрутства, що в Україні складають 42% від статутного капіталу. Високі витрати підприємства при його закритті (судові витрати, оплата послуг юристів, ліквідаційної комісії тощо) не дозволяють власникам та кредиторам в належній мірі розподілити майно компанії, що ліквідується (табл. 7).

Таблиця 7

Рейтинг субіндексу банкрутство в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Час (років)	Витрати (% від статутного фонду)	Рівень повернення боргів при банкрутстві (центів на долар)	Місце
Україна	2,9	42	8,7	157
Росія	2,0	9	43,4	53
Польща	3,0	15	54,5	37
Грузія	2,0	4	35,7	81
Латвія	3,0	13	59,8	33
Німеччина	1,2	8	78,1	19
Білорусь	3,0	22	43,0	56
США	1,5	7	81,5	16

7. Отримання кредиту (23 місце).

Україна за даним субіндексом знаходиться на 23 місці, що свідчить про розвиненість її фінансово-кредитної системи з точки зору захисту прав та інтересів кредиторів. У Doing Business

2013 рейтинг України залишився без змін, що було обумовлено незмінністю складових субіндексу порівняно із попереднім роком. Разом з тим, кількість позичальників у приватному реєстрі (по відношенню до дорослого населення) збільшилась з 17% до 23,3%, (табл. 8).

Таблиця 8

Рейтинг субіндексу отримання кредиту в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Рівень правової захищеності (0-10)	Рейтинг доступності кредитної інформації (0-6)	Кількість позичальників у публічному реєстрі (% дорослого населення)	Кількість позичальників у приватному реєстрі (% дорослого населення)	Місце у рейтингу
Україна	9	4	0,0	23,3	23
Росія	3	5	0,0	45,4	104
Польща	9	6	0,0	76,9	4
Грузія	9	6	0,0	35,5	4
Латвія	10	5	63,8	0,0	4
Німеччина	7	6	1,3	100,0	23
Білорусь	3	5	56,2	0,0	104
США	9	6	0,0	100,0	4

За субіндексом “Отримання кредиту” Україна знаходиться у рейтингу на одній сходинці із Німеччиною та випереджає Росію та Білорусь на 81 позицію. Разом з тим місце України нижче ніж в Грузії, США та Польщі (4 місце у рейтингу).

8. Дозвільна система у будівництві (183 місце).

Найгіршу позицію з усіх субіндексів Україна має за субіндексом «Дозвільна система у будівництві», випереджаючи лише Албанію та Еритрею (обидві країни знаходяться на 185 місці). Так, процес отримання дозволу в Україні вимагає проходження 20 процедур із загальною тривалістю 375 днів та вартістю у 1262,6% від середнього доходу на душу населення в країні.

Відсутність прогресу України у даній сфері пов'язана, зокрема, із тривалою імплементацією Закону України від 17.02.2011 № 3038-VI “Про регулювання містобудівної діяльності”, покликаною значно спростити процедуру отримання дозволів на будівництво в країні. Так, з метою впровадження в дію норм зазначеного Закону, у 2011 році було прийнято 21 постанову Уряду, 15 наказів Мінрегіону, внесено зміни в 23 Закони України і один декрет Кабінету Міністрів. Очікується, що у найближчий час даний процес буде завершено і це дозволить суттєво спростити процедуру отримання дозволів на будівництво.

9. Зовнішня торгівля (145 місце).

Погіршення позиції України за субіндексом “Зовнішня торгівля” у рейтингу Doing Business 2013 (на 1 пункт) відбулось в основному, не через зростання вартості та терміну оформлення документів при експортно-імпортних операціях, а внаслідок більш динамічної лібералізації умов здійснення зовнішньої торгівлі в інших країнах світу. Усі складові субіндексу стану проведення зовнішньої торгівлі у рейтингу Doing Business 2013 порівняно із попереднім звітом залишилися без змін (табл. 3.9):

Таблиця 9

Рейтинг субіндексу зовнішньої торгівлі в Україні та інших країнах світу на початок 2013 року

	Докум. на оформ. експорту (кіл-ть)	Час на оформ. експорту (днів)	Витрати на оформ. експорту (дол. США на контейнер)	Докум. на оформ. імпорту (кіл-ть)	Час на оформл. імпорту у (днів)	Витрати на оформ. імпорту (дол. США на контейнер)	Місце у рейтингу
Україна	6	30	1865	8	33	2155	145
Росія	8	21	2820	11	36	2920	162
Польща	5	17	1050	5	16	1025	50
Грузія	4	9	1355	4	10	1595	38
Латвія	5	10	600	6	11	801	16

Німеччина	4	7	872	5	7	937	13
Білорусь	9	15	1510	10	30	2315	151
США	4	6	1090	5	5	1315	22

10. Захист прав інвесторів (117 місце).

За даним субіндексом позиція України погіршилася на 3 пункти (до 117 місця). Це зумовлено незмінністю позицій України (у порівнянні з попереднім рейтингом) за основними його індикаторами. Так, за індексом впливу міноритарних акціонерів на діяльність компанії Україна отримала 7 балів (з 10 можливих), за індексом повноважень прийняття рішення на фірмах – 5 балів, а за показником відповідальності керівництва перед акціонерами – лише 2 бали. Як наслідок, інтегральний показник захисту прав інвесторів склав лише 4,7 бали, що відповідає рівню Російської Федерації, але є значно нижчим ніж у США (8,3 бали), Грузії (7 балів) чи Польщі (6 балів), [6], (табл.10):

Таблиця 10

Рейтинг субіндексу захисту прав інвесторів в Україні та інших країнах світу

	Індекс повноважень прийняття рішення на фірмах	Індекс відповідальності керівництва фірм	Індекс впливу власників акцій	Індекс захисту інвесторів (розраховується на підставі перших 3-х)	Місце у рейтингу
Україна	5	2	7	4,7	117
Росія	6	2	6	4,7	117
Польща	7	2	9	6,0	49
Грузія	9	6	6	7,0	19
Латвія	5	4	8	5,7	70
Німеччина	5	5	5	5,0	100
Білорусь	7	1	8	5,3	82
США	7	9	9	8,3	6

Даний субіндекс відображає наскільки в країні розвинений інститут корпоративної етики, що характеризує повноваження вищого менеджменту компанії у прийнятті стратегічних рішень, а також відповідальність вищого керівництва перед акціонерами за управління компанією та рівень захисту прав міноритарних акціонерів.

Як наслідок, інтегральний показник захисту прав інвесторів склав лише 4,7 бали, що відповідає рівню Російської Федерації, але є значно нижчим ніж у США (8,3 бали), Грузії (7 балів) чи Польщі (6 балів). Варто зазначити, що у країнах Східної Європи та Центральної Азії рівень захисту інвесторів наближається до показника країн ОЕСР (5,9 та 6,1 бали відповідно), а за індексом впливу власників акцій навіть є кращим (7 та 6 балів відповідно), (рис. 5.):

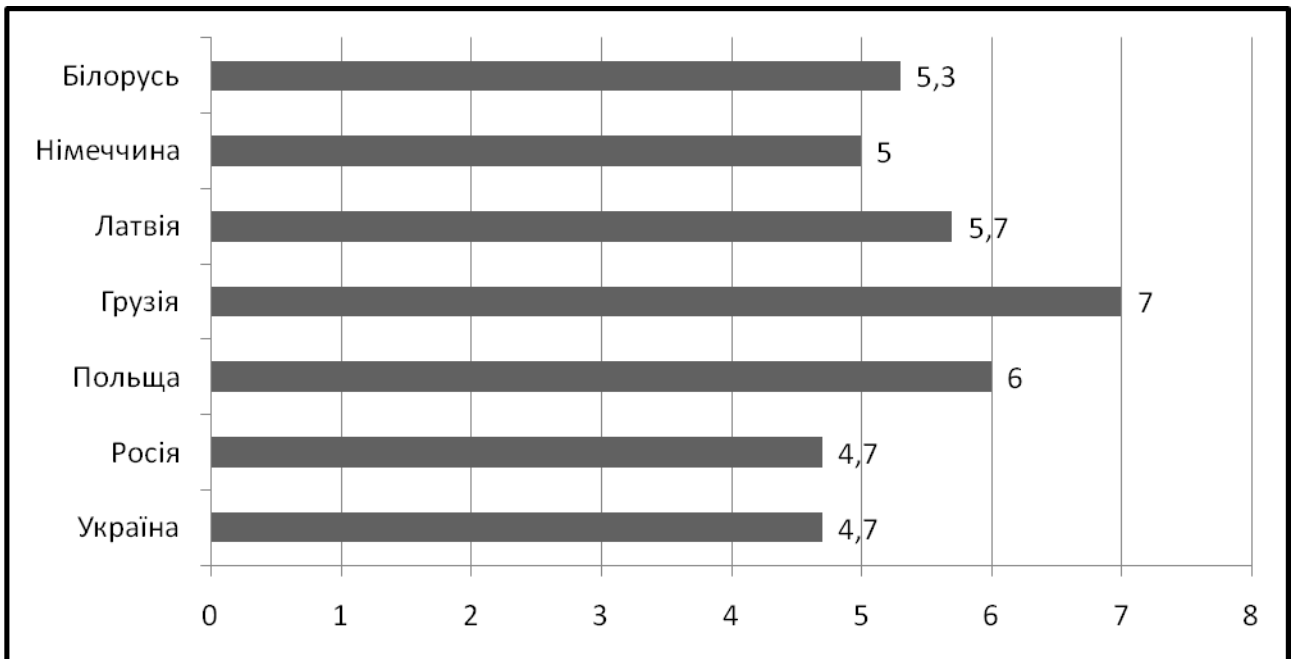

Рис. 5 Індекс захисту інвесторів (розраховано на підставі перших 3-х)

В 2012 р. 13 країн зміцнили захист іноземних інвесторів. Найбільш активними в цьому питанні були Східна Європа та Центральна Азія, зокрема в цьому регіоні було здійснено 24 реформи в 16 країнах. Багато країн взагалі змінило законодавство, прикладом чого є Албанія і Таджикистан. Завдяки зростанню індексу відкритості, процедури погодження діяльності для юридичних осіб, які пов'язані із банківською справою, стали більш зрозумілими для економічних агентів. Тільки у чотирьох країнах – Азербайджан, Хорватія, Кіпр і Литва – все ще дозволяється діяльність, яка є конфліктною для інтересу волевиявлення у компаніях. Економічна діяльність у цих країнах також рухається в напрямку визначення більш зрозумілих стандартів і обов'язків для директорів компаній [8]. Тільки Болгарія і Молдова ще дозволяють ухилятися головам компаній від своєї безвідповідальності.

Інвестиційна політика щодо захисту інвесторів провадилась протягом досліджуваних шести років в Латинській Америці і Карибському басейні за деякими виключеннями. Наприклад, Колумбія внесла зміни до свого законодавства в останні чотири роки, Домініканська Республіка запровадила нові закони для компаній у 2009 р., а Мексика і Чілі запровадили нові правила безпеки у 2006 р. та 2009 р. відповідно.

Одна із найпроблемніших країн Євразії – Греція займала також активну позицію щодо захисту іноземних інвесторів в 2012р. Було випущено циркуляр для розкриття інформації по компаніям для прищеплення прозорості економіки та відновлення впевненості на своєму ринку.

На середньому Сході і Північній Африці шість реформ захисту інвестора було запроваджено у 18 країнах починаючи з 2005 р. Проте коли почались корпоративні реформи у 2001 р. першим викликом був пошук арабського еквіваленту корпоративного правління. Реформи не могли втілитися в життя без порозуміння у визначенні місцевої мови і контексту. Однак, завдяки комітету лінгвістики регіонів вищезгадані терміни були перекладені як «компетентність компаній», що було погоджено лише рік тому. Дозвіл до отримання корпоративної інформації під час випробувального терміну для визначення відповідальності новоствореної компанії також часто обмежується. Такий доступ допомагає більшій кількості інвесторів, які підозрюють що дії компанії є нечесними, зібрати докази такої поведінки. Чотири країни – Єгипет, Марокко, Саудівська Аравія і Туніс – почали акцентувати увагу на корпоративній прозорості і транзакціях [6].

Позитивна практика впровадження політики захисту інвесторів по країнам де її застосування було найуспішнішим показує достатньо цікавий результат. Так зокрема Вірменія, Косово, Лесото, Перу, Китай та інші країни спромоглися спростити процедури позову до суду на директорів за підписання не вигідних угод.

Значна кількість країн (Вірменія, Греція, Косово, Монголія, Тайвань, Китай та ін.) працювала над підвищенням розкритості інформації зокрема тої що містить конфлікт інтересів за виконання тих чи інших операції [7]. Вдосконалено механізм затвердження договору сторонами в таких

країнах як Вірменія , Нідерланди, Перу, Словенія та ін. Покращено механізм позову до суду акціонерів за підписання договору з конфліктами інтересів в таких країнах : Косово, Молдова (табл. 11):

Таблиця 11

Позитивна практика впровадження політики захисту інвесторів

Зміни	Країни	Основні риси
Спрощено процедури позову до суду на директора	Вірменія, Республіки Корея, Косово, Лесото, Перу, Тайвань, Китай, Таджикистан	Притягнення до відповідальності директорів за заповідання збитків від підписання угод з власною вигодою(директора)
Підвищення розкритості інформації	Вірменія, Греція; Ісламська Республіка Іран, Косово; Лесото, Монголії, Тайвань, Китай	Розкриття інформації про конфлікт інтересів який може відноситись до запропонованих операцій.
Регульовані затвердження пов'язані зі сторонами договору	Вірменія; Косово; Нідерланди, Перу; Словенія, Тайвань, Китай	Залучення не зацікавлених акціонерів до затвердження угоди.
Допускається до судовий розрив пов'язаних зі частиною сторін угоди	Косово; Молдова	Акціонери можуть звернутись до суду про розрив договору, в якому є конфлікт інтересів.

Аналізуючи вище приведену таблицю можна помітити що більшість змін про захист іноземних інвесторів були прийняті в країнах що розвиваються. Ці країни прагнуть до максимально швидкого розвитку, який можливий лише за залучення іноземного капіталу для підвищення капіталізації економіки. А отже цим країнам потрібно створити умови покращення інвестиційного клімату для залучення іноземних інвесторів. Одним із опорних моментів для створення такого клімату є створення належної законодавчої бази яка б захищала інвесторів і їх права.

Висновки. Таким чином, найбільш успішні реформи були прийняті у розвинених країнах, а найвища кількість їх була запроваджена у країнах, що розвиваються і у кількох найменш розвинених країнах, особливо за останні два роки. Це означає, що у першому випадку, країни із високим рівнем доходу на душу населення, вже мають досить розвинену систему сприяння ПІІ і тим паче вони самі здійснюють іноземну інвестиційну діяльність, тому для них немає необхідності й надалі здійснювати реформи в інвестиційній діяльності; у другому випадку, країни, що розвиваються змушені були адаптуватись до нових умов під час і після фінансової кризи, тому вони впровадили за останній час найбільшу кількість змін у своїй політиці. Наявність деяких найменш розвинених країн у рейтингах покращення бізнес середовища пояснюється намаганням здійснити ефективні реформи з метою залучення іноземного інвестора, а отже і додаткового капіталу, що у подальшому може призвести до економічного зростання країни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Долінська Т., Юр'єва Т. Інвестиційний клімат України та шляхи його формування // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 25. – С. 9–18.
2. Доповідь Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації «Ведення бізнесу 2013. Розумний підхід до регулювання діяльності малих і середніх підприємств». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/888>.
3. Індекс інвестиційної привабливості. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.eba.com.ua>.
4. Коваль Н. В. Інвестиційна привабливість України в міжнародних рейтингових оцінках // Інвестиції: практика та досвід – 2010. – № 17. – С. 42–48.
5. Лавриненко Г. Формування міжнародного іміджу України в західному світі (на прикладі Польщі) / Політологія. – 2011. – № 4 (111). – С. 149-154.
6. Місце України за рейтингом “Ведення бізнесу 2013”. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bg-law.com.ua/pres-oglyad/23-msce-ukrayini-za-reytingom-vedennya-bznesu-2013.html>
7. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
8. Онопрієнко О.Д. Міжнародний рейтинг України як критерій її інвестиційної привабливості [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2011_3/Onoprienko_311.htm.
9. UNCTAD. World investment prospects to 2012: foreign direct investment and the challenge of political risk / The Economist Intelligent Unit. – United Kingdom, London, 2013. – 248 p.
10. <http://doingbusiness.org/> – щорічне рейтингове дослідження «Ведення бізнесу».

11. <http://ukrproject.gov.ua/> – офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та управління національними проектами.

Побоченко Л. Н., Смыцнюк С. С. Оценка инвестиционной привлекательности Украины и зарубежный опыт стимулирования иностранных инвестиционных потоков / Институт международных отношений Национального авиационного университета

В статье исследован зарубежный опыт стимулирования иностранных инвестиционных потоков в современных условиях развития мировой экономики. Проанализированы основные показатели инвестиционной привлекательности страны на примере одной из самых известных международных методик оценки инвестиционного климата рейтингового исследования «Ведение бизнеса».

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, прямые иностранные инвестиции, условия ведения бизнеса, рейтинг субиндекса, политика защиты инвесторов.

Pobochenko L., Smytsniuk S. Evaluation of investment climate in Ukraine and foreign experience promotion of foreign investment flows / Institute of international relations of the National aviation university

In the article foreign experience to stimulate foreign investment flows in the current conditions of the global economy . The basic indicators of investment attractiveness of the country as an example one of the most famous international methodologies for assessing the investment climate survey rating "Doing business".

In a globalized economic development of any country is closely linked to increasing its attractiveness for foreign investors. In making an investment decision on the location of production in a country foreign investor , first evaluates its potential investment market. Definition of investment climate is one of the difficult tasks whose solution is based on the use of different approaches. An important factor in attracting international investment is the country's image in the international arena and its position in the top ranking Ranking the experience of other investors doing business in the country and so on.

Based on the research, increased foreign investment leads to higher levels of economic development of the recipient country , so to revive investment in Ukraine is to consider all relevant internal and external factors that combine to form the investment environment of the country and directly or indirectly affect the willingness of foreign investors invest their capital into it. An important influence on investment attractiveness of the country has its policies to attract foreign and domestic investment, the country's participation in international treaties and traditions of their compliance, the extent and methods of state intervention in the economy , the effectiveness of the state apparatus and so on. However, considerable importance is also the country's geopolitical position , its natural resource potential, population and other factors. It is therefore necessary to investigate in detail, which is inherent in the investment climate Ukraine, identify its major problems and deficiencies , and to consider possible ways to improve it.

One of the most famous international methodologies for assessing the investment climate survey is an annual rating "Doing business" conducted in 185 countries by the International Finance Corporation of the World Bank .

In the " Doing Business 2013 " Ukraine not only improved its position by 15 points (up to 137 seats out of 185 countries) , but also included in the list of 23 countries - the greatest reformers of business conditions in 2011-2012 to assess this rating (according to estimates doing Business member greatest reformers of business conditions , this country radically reformed 3 or more areas (sub-index) business) In addition, Ukraine joined the list of the leaders of growth in rankings among CIS along with Armenia (positions 18 to 32 seats) and cut into 9 positions the gap from the Russian Federation , which took place in 112 Doing business 2013.

Thus, the most successful reforms have been adopted in developed countries, and the highest number of them were implemented in developing countries and in some of the least developed countries, especially over the past two years. This means that in the first case, countries with high income per capita, already have well-developed system of promoting FDI and the more they engaged in foreign investment, and so there is no need to continue to implement reforms in investing activities in the second case , developing countries were forced to adapt to new conditions during and after the financial crisis, so they have introduced recently the largest number of changes in its policy. The presence of some of the least developed countries in improving the business environment intention is to implement effective reforms to attract foreign investors , and thus additional capital in the future may lead to economic growth.

Keywords: investment attractiveness, investment climate, foreign direct investment, business conditions, the rating subindex, the policy of investor protection.